

במראה



שאלה: למה כתבת את הספר באני גלית? מנין את יודעת אנגלית די טוב כדי לכתוב את הספר?

תשובה: אין לי תיאוריות על שפות. אני חושבת שהשפה העברית דלה מדי. אני שולטת בשפה האנגלית, מקריאה ומשיתה במשך הרבה שנים ומשהות ארוכה בחוץ לארץ. היה לי נוח לכתוב את זה בשפה זו. חוץ מזה היו לי קשרים עם מ"ל אנגלי לפני שכתבתי את הספר, ולכן כתבתי ישר באנגלית. אני חושבת שזה גושא לחיכוך לאומי.

בעתונות: יעל הכחישה כי אמרה ברא"י עם עתונאי חוץ כי השפה העברית דלה מדי.

הכותרת למחרת היום בדבר: יעל דיין: אני מעוניינת בחוג קוראים רחב יותר. פתיחת הידיעה, מאת סופרת דבר בחיפה: "איני כותבת בשביל 3000 איש בלבד. אני מעוניינת בחוג קוראים רחב יותר. על כן כתבתי את ספרי בשפה האנגלית."

קישש לאכספורט

מוזר הוא שאיש מבין כל הכותבים על יעל דיין לא קרא לפני כותבו, אף לא מילה אחת מספרה הראשון, והיחיד של יעל דיין. לאיש לא יכול היה להיות

המושג הקלוש ביותר על מהות הספר, תוכנו, סגנונו ויכולת הכתיבה של מחברתו. הדבר לא הפריע לאיש להביע את דעתו על הספר בפה מלא ובכטחון עצמי מוחלט. עוד לפני שובה של יעל דיין לארץ גונתה החלוצית, כבוגדת בעמה ובלשונה, כמוציאה שם רע על צה"ל. אחדים האשימוה על כי היא מביישת את שם אביה, אחרים על ש"שליחות".

לא זה בלבד שמאסה בלשונה שלה, כתב אייזיק רמבה, עורך חרות, "למען השם ראתה הספרותית והרוחנית ראתה את עצמה נאלצת גם לעזוב את גבולות מולדתה, ל"השליך מאחורי גווה את עמק יזרעאל ואת הרי הנגבוע. כל אלה הישרו עליה שיי עמוס... אבא שלה, טובב, משליך אבנים לתוך הקומה החמישית של בית ההסתדרות. והבת שלו... משליכה חיצים ובליסטראות במקומות עוד יותר גבוהים: בלשון עמה ומולדתה."

בסאון מפא"י לא נתן לשופרי האופוויזי יה לרכב על גל זה לבדם. להיפך, דבר, בסאון מפא"י, מיהר לפרסם מאמר משמין עוד יותר על כתו של נציג מפא"י בכנסת הרביעית. תחת הכותרת "קישש אכספורט" הודה שלמה גרונוסקי: "התחלתי לפקפק אם אקרא את הרומאן האנגלי של יעל דיין... (היא) אשת עסקים זריזה וממור לחת... זה רק מחזק את הספקות לגבי טיב זיקתה לספרות... סופר אינו עובר מלשון ללשון, משום שזו מבטיחה לו שוק נזול יותר מחברתה. וגם אם ספרו ניתן להסרטה (ואין הדבר ניתן לגבי מרביתם של הרומאנים הראויים לשמס) אין הוא מתן כחן לך..."

החזית היתה אחידה. מחוץ למעריבי, ש נאלץ להגן על האינטרסים שלו. נשארה יעל דיין בודדה. עוד לפני שהקורא העברי קרא את עמודי הראשון של הספר, הפכה יעל למרכז של שערוריה ציבורית. נושא לשיחות בלתי-ספורות ומוקד למבול של שמרי עזות ולחישות משמיצות ביותר.

חלומו של מוז"ל

ספר, שגורם לסערה אדירה זו בכוס המים העכורים של חיי-התרבות הישראליים, יהיה סנסציה — לאומית ובנילארי מית כאחת.

בארץ יעורר ענין עמוק ומרתק קודם כל מפני שאיש לא יאמין כי אין זו אוסר ביוראמיה מובהקת. אמנם, המחברת הכחישה את הדבר נמרצות. כאשר פירסם מעריב תחילה שהוא עומד לפרסם את ה"אוטוביוגרפיה של יעל דיין, עמדה יעל עצמה על תיקון ההודעה. מעריב נאלץ ל"תקן את המודעות שכבר הודבקו ברחובות הערים, להדביק את המילה "רומאן" מעל המילה "אוטוביוגרפיה". גם במודעה ב"עתון עצמו נמחקה המילה המרגיזה, הש"א אריה אחריה רק כתמים מחוקים. שהעידו על שינוי ברגע האחרון ממש.

אבל הקורא הישראלי יתקשה להאמין ל"הכחשה. הוא יבלע את ההמשכים מתוך תקנה למצוא בהם פרטים אנושיים על משה דיין ומשפחתו. כל מילה הנאמרת בספר על האלוף רון תעורר בו סקרנות טבעית. הגורמים שיכתיחו את הצלחת הספר ב"חוץ-לארץ הם מורכבים יותר. יחד הם מה"זיים צורך ששום מ"ל בעל חוש לעסקיו לא יוכל לעמוד בפניו.

שם המחברת הוא גורם מושך. ברוב חל"קי העולם נחשב "הנגרל בעל העין השחור" רה" לאיש מספר 2 בישראל, מיד אחרי

• מלבד נציג מערכת מעריב שרכש בחוץ לארץ את הזכויות על הספר, נציג ידיעות אחרונות בפאריס ועורך העולם הזה, שקיבל העתק מן הספר מן ההוצאה הבריטית ב"היותו בלונדון.



יה על ספרה. מדוע הם התקיפו אותי עוד לפני יצאה אחת מסיפורי? שאלה בהתמרמרות, בהגיבה בכמה עתונים יומיים, כולל עתון מפא"י, דבר.

רויד בן-גוריון. ההילה של מצביא קרבי עטור-נצחון, הקסם האישי הכולט, הפצע ה"רומנטי הביוגרפיה הססגונית שלו כאיכר, לוחם ואסיר — כל אלה הפכו את דיין לדמות מעניינת אצל אנגלים, צרפתים, גרמנים ואמריקאים, גברים ונשים.

לא פחות מעניינת דמותה של יעל עצמה. כל מ"ל מאחל לעצמו מחברת עולתימים, יפה, המסוגלת להחזיר ללא מחשבה שניה תשובות מפולסלות בראיון בטלביזיה. ה"תמונה והביוגרפיה של יעל דיין על עטיפת ספר יהו רקע אידיאלי לפרסומת עתונאית. גם נושא הספר לבדו יכול היה להבטיח את הצלחתו. ישראל היא המדינה היחידה בעולם בה קיימת חובת-גיוס לנשים. יש"ר ראלים, הרואים בגאחה בעתונים זרים את תמונות חילות צה"ל כשהן יורות או מש"ליכות רימונים, אינם מסוגלים לרוב להבין את תגובתה של הקורא הזר: תערובת של סקרנות, סלידה וציניות. הגסיון בחילות הנשים המתנדבים של עמים אחרים גרם לדעה כללית שחילוגשים הוא מקום להפ"קרות מינית. המונות החיילות המתאמנות בנשק שיכנעו את הקהל הזר כי החיילות אמנם לוחמות ממש — שהרי אחרת, מה הטעם לבזבז זמן וכסף על אימונים מסוג זה?

ספר המטפל בנושא זה, מטבעו שיעורר ענין רחב מאד. נוסף על כך הוא נושא אידיאלי להסרטה. כמעט בטוח כי גם השם שיינתן לספר בארצות-חוץ וגם השם שיינתן לסרט יושפעו על-ידי שיקול זה.

לא סאגאן-משנה

זלם כל הגורמים האלה יחד לא היו ממריצים מו"לים זרים ומנוסים לסכן כסף יקר על ספר של מחברת חדשה ובלתי-מונסה, לולא נוסף עליהם עוד גורם אחר, אשר מעוררי הסערה בישראל לא יכלו לעמוד עליו.

ספרה של יעל דיין הוא ספר טוב. יש המנסים לענות את סגן-משנה דיין לסאגאן-משנה של הספרות העברית. קו"י הדמיון רבים: הגיל, הסגנון האוטוביוגרפי בגוף ראשון, וגם כמה תכונות סגנוניות. אולם במקום משתחלה מהות הספר עצמו, שם נגמר הדמיון.

יעל דיין היא ישראלית כשם שפראנסואז סאגאן היא צרפתייה. הסאגאן סוככה בסבך עסקי האהבה. הדין סוככה בסבך של בע"יות אופי. הסאגאן נאבקה עם גברים. הדין נאבקה עם עצמה.

הקו הבולט ביותר בפנים חדשות במראה הוא הכנות המוחלטת. כנות זו עוברת כחיס השני בספר כולו, בעוד המתח הספרותי אינו שיה בכל החלקים. בעוד שאחדים מהם כתובים בראיה שכלית בלבד, הרי אחרים כתובים ברגש עמוק ומשכנע, אף מגיעים לדרמסיות ניכרת.

הסיפור הוא ביסודו סיפורה של נערה

ישראלית מתלבטת. כמו יעל דיין, מגויסת אריאל רון לצה"ל בגיל צעיר מדי (17). ככל חיילת חדשה בצה"ל, היא נדרשת לישון בלילה כשהרובה צמוד לגופה, מתחת לשמיכה. אחרי ההלם הראשון של תקופת-ההטיונות, והתמרדות האדם נגד השיגרה המתה של הצבא, היא עוברת במהרה ל"קורס קצינות. גומרת (כמו יעל דיין) כי חניכה מצטיינת, זוכה (כמו יעל דיין) כי אביה יענוד את הסמל על חזה בטכס הסיום, מקבלת את הפיקוד על מחלקת טירונות. שלבי השירות בצה"ל מתוארים בכנות, שתשכנע ביד כל קורא שעבר אי-פעם את אותם הגלגולים הנפשיים — משנאל לצה"ל למטבח ולמקלחת הקולקטיבית, עד להשי"למה, להתרגלות, ולבסוף אף לחיבה מסויימת. כאשר אריאל רון משוחררת מצה"ל בתום שרות של שתיים (בניגוד ליעל דיין, ששוחררה קצת בטרם זמנה בגלל אולקוס, אותו ירשה מאביה), היא הולכת לזרחה ללא טינה נגד המוסד.

סגן דיין אף שוקדת לשים בפי סגן רון נאום ציוני אמיתי, המשקף יפה את השקפת העולם של אביה. הוא מספר כיצד חוזרים הנדכאים לבייתם, מגרשים בכוח את ידיריו ונאלצים עתה לשמור בכוח הנשק לבל יח"זרו הדיירים המגורשים. אין סיפור זה רומן על כל פתרון סופי.

נערה זקוקה לאהבה

ה"ל" הוא רק הרקע לסיפורה של אריאל רון. העלילה האמיתית מתחוללת בלבה ובביתה.

זהו סיפורה של בת האלוף, אשר הוריה אינם פנויים להעניק לה אהבה ותשומת לב. תאב, אלוף מזהיר ששמו נושא בפי כל, נכה-מלחמה (פצוע בנורוץ) ואסיר-ההגנה ל"שעבר, מוניח את אשתו ואת משפחתו, אינו מגלה שום רגש, שוכח את תאריך נשואיו, מסוגר בחוך עצמו, שואף להתבודד ואינו מתרועע עם איש בבית. הבת מעריצה אר"תו, מנסה לחקות את חסרונותיו, אך אינה מסוגלת לאהוב אותו ולהתקרב אליו כאדם אל אדם.

הדמות הפראגית והסימפאטית ביותר ב"סיפור היא האם — האשה שאינה זוכה לתשומת-לב בעלה ואף אינה מבינה אותו, השואפת לשוא לפינה משפחתית חמימה, ה"משכיחה את יגונה בעבודה ציבורית אינ"סנסיבית, אך אינה מסוגלת לרתק אליה את בתה. אשתו של האלוף רון, המגלה רק במאוחר מה דמות האדם שנישאה לו וה"מבקשת מן הבת להחזיר את האב למטבח, תזכה לאהבה עמוקה של הקורא.

יעל דיין אינה עוסקת בפסיכו-אנליזה של אריאל רון, אבל פסיכולוג מאומן יב" (המסך בעמוד 12)

• דבר שהעלה אצל מנהלי חברת-הסרטים הבריטית את הרעיון לקרוא לסרט בשם "ישנתי עם רובה".